

Tadeusz Korniak

Ksiądz arcybiskup Józef Kowalczyk

Studia Warmińskie 4142, 13-15

2004/2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KSIĄDZ ARCYBISKUP
JÓZEF KOWALCZYK

Ks. abp Józef Kowalczyk urodził się 28 sierpnia 1938 roku w Jadownikach Mokrych, w Małopolsce (diecezja tarnowska). Tam też uczęszczał do szkoły podstawowej. Następnie uczył się w gimnazjum w Radłowie, gdzie w roku 1955 otrzymał świadectwo maturalne. Swoje powołanie kapłańskie zapragnął realizować w odległym Olsztynie, zgłaszając się w 1956 roku do Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum”. Tutaj rozpoczęła się formacja duchowa i intelektualna młodego alumna, przyszłego Nuncjusza.

Po skończeniu studiów, w dniu 14 stycznia 1962 roku Józef Kowalczyk otrzymał święcenia kapłańskie w olsztyńskiej Katedrze Św. Jakuba. Potem przez niespełna dwa lata pełnił posługę kapłańską, jako wikariusz, w parafii Świętej Trójcy w Kwidzynie.

Władze kościelne doceniły uzdolnienia młodego księdza i skierowały Go w roku 1963 na studia z zakresu prawa kanonicznego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Studia te kontynuował w Rzymie, na najbardziej prestiżowej uczelni kościelnej — Papieskim Uniwersytecie „Gregorianum”.

Rozpoczęty w roku 1965 rzymski okres w życiu i działalności arcybiskupa Józefa Kowalczyka zaowocował otrzymaniem w 1968 roku tytułu doktora prawa kanonicznego na podstawie opublikowanej rozprawy „De extraordinario confirmationis ministra. Comparatio disciplinae Ecclesiae Latinae et Ecclesiarum Orientalium”. Po doktoracie ks. Józef Kowalczyk poszerzył swoje wykształcenie i doświadczenie zawodowe, zdobywając bardzo wysoko ceniony dyplom Adwokata Rotalnego, a także dyplom archiwisty Tajnego Archiwum Watykańskiego.

Nabyta wiedza, a z całą pewnością także przymioty osobowości młodego duchownego z Polski o rzymskiej formacji, pozwoliły Mu rozpocząć pracę w Kurii Rzymskiej. Pracował najpierw w Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, a potem w Sekretariacie Stanu. Tutaj, na polecenie papieża Jana Pawła II, zorganizował Sekcję Polską, którą następnie kierował.

Obok pełnionych obowiązków wynikających z zajmowanego stanowiska w Sekretariacie Stanu, ks. Józef Kowalczyk równocześnie przewodniczył Komisji ds. publikacji pism i przekładów obcojęzycznych dzieł Karola Wojtyły sprzed wyboru na Stolicę Apostolską, a także redaguje polskojęzyczne wydania 14 tomów zawierających nauczanie papieża Jana Pawła II. Ta działalność, a także wcześniej zdobyte doświadczenia w dyplomacji papieskiej u boku arcybiskupa Luigi Poggiego

w czasie jego wizyt w Polsce, stały się dobrym przygotowaniem do kolejnej najbardziej zaszczytnej funkcji. W dniu 26 sierpnia 1989 roku ks. prałat Józef Kowalczyk został mianowany Nuncjuszem Apostolskim w Polsce. Wraz z tą nominacją papież podniósł Go do godności arcybiskupa tytularnego Heraklei i udzielił Mu osobiście sakry biskupiej.

Tak więc po pięćdziesięcioletniej przerwie przywrócono obecność nuncjusza apostolskiego w Polsce, a objęcie tej historycznej misji powierzono po raz pierwszy Polakowi. Ksiądz arcybiskup Józef Kowalczyk syn ziemi tarnowskiej, kapłan warmiński rozpoczął reprezentowanie Stolicy Apostolskiej wobec władz Rzeczypospolitej, a także umacnianie i tworzenie właściwych relacji między lokalnym Kościołem polskim a Kościołem powszechnym. Jako nuncjusz, musiał tworzyć od początku struktury nuncjatury w Polsce i równocześnie nawiązywać kontakty ze środowiskiem dyplomatycznym. Zaraz po swoim przyjeździe do Ojczyzny odbył podróż na Warmię, podkreślając w ten sposób ciągle łączące Go więzi i sympatie z tą ziemią.

W całej dotychczasowej, piętnastoletniej, działalności Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, a tym samym wśród dokonań zrealizowanych za sprawą lub przy współudziale abp. Józefa Kowalczyka, wyróżnia się przeprowadzona reorganizacja kościelnych struktur administracyjnych oraz uregulowanie stosunków między państwem i Kościołem poprzez Konkordat.

Potrzebę nowego podziału terytorialnego diecezji polskich dostrzegano już od dawna. Dotychczasowe diecezje były niejednokrotnie rozległe terytorialnie i zbyt liczne ludnościowo. Daleko idąca reorganizacja dokonana bullą papieską „Totius tuus Poloniae populus” z dnia 25 marca 1992 i ustaleniami z roku 1996 i 2003, objęła utworzenie nowych diecezji i metropolii, a także potwierdzenie już istniejących i określenie ich granic. Te poczynania odbyły się przy znaczącym zaangażowaniu Nuncjusza Apostolskiego i Jego stałej współpracy w tym zakresie z Konferencją Episkopatu Polski. W wyniku tych zmian, między innymi, dotychczasowa Diecezja Warmińska podniesiona została do rangi arcybiskupstwa i metropolii.

Nawiązanie pełnych stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską i Stolicą Apostolską stało się podstawą do uzgodnienia i przyjęcia przez obydwie strony wspólnego tekstu umowy określonego mianem Konkordatu. Prace związane z przygotowaniem i zawarciem Konkordatu wymagały od Arcybiskupa Nuncjusza, który stał na czele delegacji watykańskiej, trudnych, żmudnych i umiejętnych działań. Po wynegocjowaniu i podpisaniu Konkordatu w dniu 28 lipca 1993 roku Ksiądz Arcybiskup stwierdził, iż zawarta umowa „broni polskiej racji stanu, umacnia jej tożsamość, suwerenność i niepodległość wśród wolnych narodów świata oraz zobowiązuje wierzących do respektowania przepisów i prawa wewnętrznego zgodnie z wyartykułowanymi ustaleniami”. A także podkreślił, że umowa konkordatowa wieńczy „długoletni wysiłek obu stron, polegający na zbliżeniu własnych stanowisk w imię odpowiedzialności za ludzi i historię oraz w trosce o dobro wspólne, jakim jest człowiek będący drogą Kościoła i wszelkich społeczności oraz świadomy twórca historii”.

Po uroczystym podpisaniu umowy konkordatowej nastąpiły jednak powszechnie znane trudności z jej ratyfikacją. Potrzebna jest znowu spokojna interwencja Nuncjusza Apostolskiego, stanowczość i ciągle wyrażanie woli dalszego dialogu

nad tym dokumentem, przy równoczesnym dystansowaniu się od jakichkolwiek rozgrywek politycznych.

Zmiany układu sił rządzących w kraju, ale też w równym stopniu umiejętne działania Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, a szczególnie osobiste zaangażowanie abp. Józefa Kowalczyka jako nuncjusza apostolskiego i Jego umiejętności negocjacyjne doprowadziły w lutym 1998 roku do ratyfikacji umowy konkordatowej.

Ksiądz Arcybiskup jako Nuncjusz Apostolski położył szczególne zasługi wobec szkolnictwa wyższego w Polsce. Zawarty konkordat stworzył możliwość powrotu teologii na świeckie uczelnie. Na sześciu polskich uniwersytetach, w tym na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, powstały Wydziały Teologii, a Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie została przekształcona w roku 1999 w Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego z trzema wydziałami nauk kościelnych (Wydziałem Teologii, Wydziałem Prawa Kanonicznego i Wydziałem Filozofii Chrześcijańskiej). Warunkiem tworzenia tych jednostek jest między innymi zawarcie odpowiedniej umowy pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski a rządem, a także wyrażenie zgody przez Kongregację Wychowania Katolickiego. Zasługi Księdza Nuncjusza w tej dziedzinie są trudne do przecenienia. Nuncjatura Apostolska pełni w takich przypadkach rolę pośredniczącą między rządem a Konferencją Episkopatu Polski, a nuncjusz kieruje odpowiednie pisma do Sekretariatu Stanu i do Kongregacji Wychowania Katolickiego w Rzymie.

W dowód szacunku i uznania zasług Księdza Arcybiskupa w wielu dziedzinach, a między innymi również w dziedzinie nauki i edukacji, trzy polskie uczelnie nadały Nuncjuszowi tytuły doktora „honoris causa”. Uczelniami tymi są: Akademia Rolnicza im. Hugona Kollątaja w Krakowie (1999), Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (2000) oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski (2001).

Szczególne zasługi położył Ksiądz Arcybiskup w pracach związanych z erygowaniem Wydziału Teologii na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Był absolwent seminarium olsztyńskiego, nie zapomniał o swojej hojzańskiej uczelni. Dzięki Jego staraniom, poparciu i życzliwości nastąpiło włączenie miejscowego Seminarium Duchownego (założonego przez kardynała Hozjusza w 1565 roku), Instytutu Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie oraz Studium Katechetycznego w Gietrzwałdzie do tworzącego się uniwersytetu i powstanie Wydziału Teologii, który posiada uprawnienia państwowe i jednocześnie uprawnienia, jakie posiadają wydziały nauk kościelnych podlegające Stolicy Apostolskiej.

Przez dotychczasowy okres funkcjonowania Uczelni Ksiądz Arcybiskup żywo zainteresowany jest jej rozwojem i wspiera wszelkie inicjatywy służące dobru uniwersytetu. Kapłan, który wyszedł z Warmii, niejednokrotnie też przybywa do swojej Kapłańskiej Ojczyzny. Wielokrotnie gościł w Olsztynie i w Gietrzwałdzie, swoją obecnością zaszczylił też uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę kościoła akademickiego w Kortowie pod wezwaniem Św. Franciszka z Asyżu, w listopadzie 1999 roku.

Przedstawione fakty ukazują niezwykłą postać Księdza, biskupa duszpasterza, wielkiego Polaka o imponujących dokonaniach, któremu Senat naszej uczelni nadaje dzisiaj doktorat „honoris causa”.

Prof. dr hab. Tadeusz Korniak – promotor